

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЯРОШЕНКО ОЛЕКСІЙ ФЕДОРОВИЧ

УДК 658.15:005.934 (043.3)

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному економічному університеті,
Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник — доктор економічних наук, професор
Отенко Ірина Павлівна,
Харківський національний економічний університет,
завідувач кафедри економічного аналізу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Ляшенко Олександра Миколаївна,
Східноукраїнський національний університет імені
Володимира Даля, (м. Луганськ),
професор кафедри менеджменту та економічної
безпеки.

кандидат економічних наук,
Ареф'єв Сергій Олегович
Інститут економіки та менеджменту
Національного авіаційного університету (м. Київ),
докторант кафедри фінансів, обліку і аудиту

Захист відбудеться «20» червня 2013 р. о 13-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.01, у Харківському національному економічному університеті за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

Автореферат розісланий «20» травня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Чмутова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Об'єктивна необхідність формування економічної безпеки українських промислових підприємств викликана рядом проблем, що безпосередньо пов'язані із непередбаченими змінами у їх зовнішньому та внутрішньому середовищі – зростанням динамічності конкурентного середовища, нестабільністю фінансової системи, ресурсних та споживчих ринків, мінливістю суспільних та політичних орієнтирів розвитку. Рішення цих проблем полягає, насамперед, у формуванні та використанні ефективних механізмів і методів управління, які відповідали б вимогам забезпечення захищеності підприємств від зовнішніх та внутрішніх загроз. Ці причини зумовлюють необхідність вирішення сукупності завдань щодо оцінювання та раціонального вибору технологій управління економічною безпекою машинобудівних підприємств.

Питання забезпечення економічної безпеки підприємств, які останнім часом набули особливої значущості, представлені в світовій науковій літературі з позицій захисту від загроз та оцінки їх наслідків. У світовій практиці існують способи формування безпеки підприємства, й здебільшого вони мають стратегічну спрямованість, що супроводжують процеси якісних змін організаційного та інноваційно-інвестиційного характеру, створюють умови для стійкої та ефективної діяльності підприємств.

Широкому спектру проблем економічної безпеки підприємств та їх вирішенню присвячено наукові праці таких вітчизняних вчених-економістів, як: В. Вітлінський, В. Геєць, Я. Жаліло, В. Забродський, Г. Клейнер, Т. Клебанова, М. Кизим, В. Крутов, М. Куркін, О. Ляшенко, В. Лук'янова, В. Пономаренко, Л. Шемаєва. Результати цих досліджень створюють певний методологічний базис управління економічною безпекою вітчизняних підприємств. Разом із тим, ще залишаються не повністю розкритими питання щодо забезпечення економічної безпеки процесів стратегічного розвитку підприємств, моніторингу та діагностики цих процесів, формування ефективного інструментарію управління ними. Неузгодженість підходів, методів економічної безпеки підприємства та стратегічного управління його діяльністю обумовлюють необхідність проведення подальших комплексних досліджень чинників погроз та змін, їх впливу на процеси функціонування підприємств, розробки методичного забезпечення з метою формування безпеки процесів їх стратегічного розвитку.

Актуальність, практична значущість і недостатня розробленість питань управління економічною безпекою підприємства зумовили вибір теми дисертації, мету та задачі дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота відповідає основним напрямам наукових досліджень Харківського національного економічного університету та НДЦ Індустріальних проблем розвитку НАН України. Результати дослідження використано при виконанні госпдоговірних тем: «Розробка механізмів формування економічної безпеки підприємства» (номер державної реєстрації № 0111U005797), де здобувачем розроблено методичне забезпечення аналізу та оцінки стану економічної безпеки підприємства, «Розробка

стратегії соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2015 року» (номер державної реєстрації № 0107U009113), де здобувачем розроблено систему показників для оцінки економічної безпеки процесів стратегічного розвитку промислових підприємств.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичних положень та розробка методичних та практичних рекомендацій щодо управління економічною безпекою машинобудівних підприємств. Для досягнення поставленої мети дослідження вирішено такі задачі:

уточнено понятійний апарат управління економічною безпекою підприємства та визначено її роль в процесах функціонування та розвитку підприємства;

узагальнено теоретичні підходи до управління економічною безпекою підприємства та аналітичний інструментарій її оцінювання;

виявлено зовнішні чинники загроз економічній безпеці машинобудівних підприємств;

сформовано методичне забезпечення аналізу економічної безпеки підприємств;

проведено моніторинг стану економічної безпеки машинобудівних підприємств;

розроблено методичний підхід до оцінки економічної безпеки процесів розвитку підприємства;

обґрунтовано напрями удосконалення інструментарію управління економічною безпекою підприємства.

Об'єктом дослідження обрано забезпечення економічної безпеки процесів функціонування та розвитку промислових підприємств.

Предмет дослідження – теоретичні положення, методи та інструменти управління економічною безпекою машинобудівних підприємств.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є сучасні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з проблем управління економічною безпекою підприємства.

Для досягнення поставленої мети і задач у роботі використано методи й прийоми наукового мислення: індуктивний і дедуктивний – для виділення ключових понять управління економічною безпекою підприємства, аналізу і синтезу – для формування понятійного апарату та узагальнення теоретичних підходів до управління економічною безпекою підприємства, методи емпіричного дослідження, як спостереження, порівняння, економіко-математичні методи, зокрема метод кластерного аналізу – для виділення підприємств за рівнями економічної безпеки їх діяльності; метод розрахунку узагальнюючого показника якості – для визначення узагальнюючих показників економічної безпеки машинобудівних підприємств; індексний метод – для оцінювання економічної безпеки процесів розвитку підприємства.

Інформаційною базою дисертаційної роботи є офіційні статистичні матеріали, дані звітності промислових підприємств Харківської області.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

удосконалено:

інструментарій управління економічною безпекою підприємства завдяки

вибору, формуванню та реалізації множини способів дій, що на відміну від існуючих відповідає цілям та стану захищеності через: створення системи узгодження інтересів підприємства; діагностику фінансово-економічної стійкості підприємства; розробку профілю захисту реалізації стратегічних планів розвитку; розробку процедур технологічного контролю та моніторингу підприємства; формування політики інформаційної та кадрової безпеки підприємства;

методичне забезпечення аналізу економічної безпеки підприємства, що включає етапи та послідовність процедур й відмінність якого полягає у сформованому комплексі показників та визначенні їх порогових значень за складовими економічної безпеки підприємства, виборі методу розрахунку узагальнюючих показників, інтерпретації результатів та їх використанні в системі управління підприємством;

дістали подальшого розвитку:

понятійний апарат управління економічною безпекою підприємства за рахунок визначення її сутності в аспекті управління процесами функціонування та розвитку підприємства та змісту, що включає такі поняття як «протиріччя», «стан», «зміна», «загроза»;

методичний підхід до управління економічною безпекою підприємства, який завдяки виділенню типових протиріч, що виникають в діяльності підприємства, та сформованій конфігурації економічної безпеки підприємства – «інтереси», «фінансово-економічна стійкість», «ефективна функціональність» «організаційна адаптивність», «стратегічна компетентність», дозволяє визначити та обґрунтувати напрями удосконалення інструментарію управління нею;

методичний підхід до оцінки економічної безпеки процесів розвитку підприємства, відмінність якого полягає в обґрунтуванні та оцінюванні за показниками-індексами її складових для визначення об'єктів загроз – конфліктності інтересів, втрати фінансово-економічної стійкості, недостатньої адаптивності організаційної структури, критичного стану функціональних сфер діяльності, відсутності або недостатньої стратегічної компетентності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних методичних рекомендацій щодо аналізу, оцінки та організаційного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Результати дисертаційної роботи впроваджені та використовуються для аналітичного супроводження розробки та реалізації стратегій змін на Харківських підприємствах індустриальної групи ПрАТ «У.П.Е.К» довідка № 213–1/1-02 від 17.02.12), ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування» (довідка № 137 від 12.04.12).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною завершеною роботою. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використано лише ті положення, які є результатом особистого дослідження здобувача (в дужках вказано номери опублікованих праць за списком, що поданий в авторефераті): представлені результати аналізу інструментарію управління економічною безпекою підприємства [1]; узагальнено теоретичні підходи до визначення поняття «економічна безпека підприємства» [2]; визначено зміст поняття

«економічна безпека підприємства» [3]; сформовано показники для оцінки конфліктності інтересів в системі корпоративних відносин підприємства [8]; виділені типові ознаки стану економічної безпеки підприємства [9]; виділено класифікаційні ознаки видів економічної безпеки підприємства [12]; визначено завдання та функції економічної безпеки в системі стратегічного управління підприємством [13].

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення і практичні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Фінансово-економічні проблеми розвитку регіонів України» (м. Дніпропетровськ, 2004 р.), «Регіональні аспекти економічного розвитку у перехідний період» (м. Кременчук, 2005 р.), «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання» (м. Донецьк, 2005 р.), «Господарський механізм: сутність, структура, подальше вдосконалення на сучасному етапі» (м. Полтава, 2008 р.), «Бъдещето въпроси от света на науката – 2011» (м. Софія, 2011 р.), «Сучасні погляди розвитку економіки: новації, проекти, гіпотези» (м. Дніпропетровськ, 2012 р.)

Публікації. Основні результати і висновки дисертації знайшли відображення в 15 наукових працях, серед яких 9 статей у наукових фахових виданнях та 6 тез доповідей у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,02 ум.-друк. арк., особисто автору належить 2,95 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 280 сторінках машинописного тексту, містить 15 таблиць, з яких 3 займають 4 повних сторінки; 35 рисунків, з яких 12 займають 12 повних сторінок; список використаних джерел складається з 234 найменувань – на 24 сторінках; 4 додатки – на 34 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 206 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження; відображено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні аспекти управління економічною безпекою підприємства»** – уточнено зміст та сутність поняття «економічна безпека підприємства», узагальнено теоретичні підходи до управління економічною безпекою підприємства та аналітичний інструментарій її оцінювання.

Економічна безпека підприємства є невід'ємною характеристикою процесів його функціонування та розвитку. Тому визначення сутності категорії «безпека» пов'язано із категоріями «зміна», «протиріччя», «стан», «загроза» (рис. 1).

Погляд на причину створення ситуації загрози економічній безпеці підприємства через виникнення та загострення протиріч визначає необхідність вивчення та виділення об'єктів загроз, що проявляються у конфліктах, кризисних станах й ситуаціях, катастрофах. При цьому слід враховувати можливості управління умовами захищеності цих об'єктів – вирішенням протиріч та

передбаченням, оцінкою та активним протистоянням загрозам. Аналіз літературних джерел та здійснених досліджень дозволив виділити основні протиріччя, що є типовими для підприємств та створюють загрози процесам їх функціонування та розвитку (табл.1).

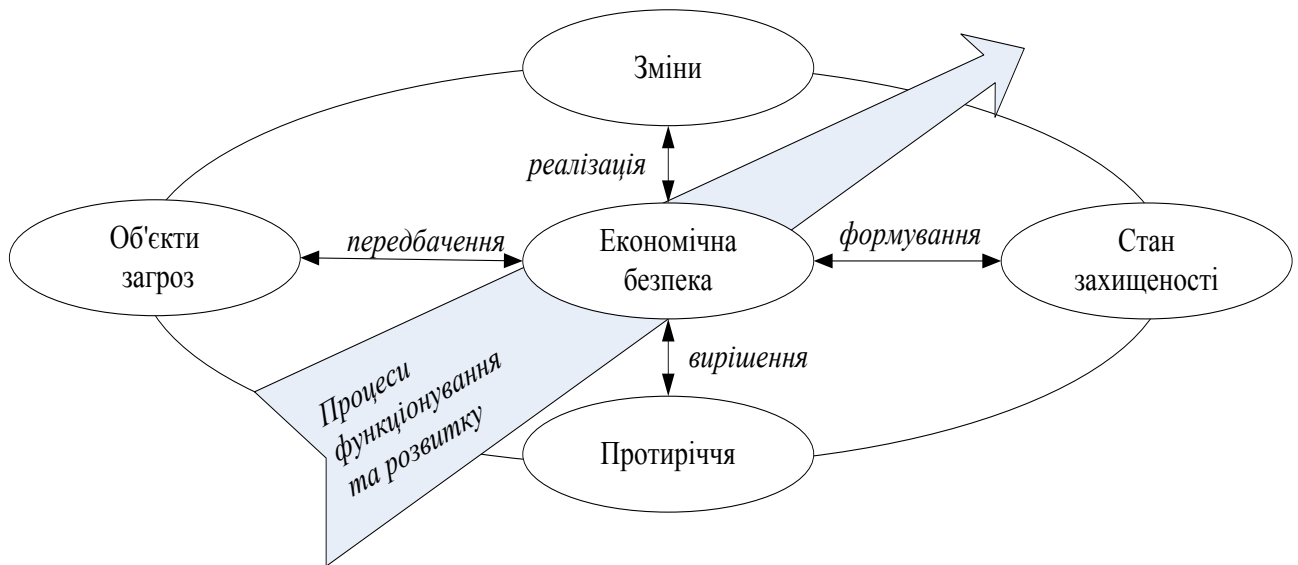

Рис. 1. Визначення змісту поняття «економічна безпека»

Аналіз теоретичних досліджень, щодо визначення сутності та змісту поняття «управління економічною безпекою» виявив його багатоаспектність, що проявляється в об'єктному, суб'єктному та інструментальному аспектах. Об'єктний аспект економічної безпеки фокусує увагу на вивченні об'єктів системи, що є найважливішими для неї з точки зору її життєдіяльності та безперервного функціонування й тому потребують певного захисту. До таких об'єктів дослідники відносять можливості щодо досягнення цілей та дотримання цінностей підприємства – інтереси, ресурси та процеси їх використання. Такий погляд на управління економічною безпекою відповідає ресурсному підходу, а дотримання балансу інтересів підприємства з його цілями – інституціональному.

В дисертації доведено, що спрямованість управління економічною безпекою відповідно до параметрів цілей забезпечується такими властивостями стану захищеності як адаптивність (через баланс інтересів, відповідність організаційної структури) та надійність (за рахунок фінансово-економічної стійкості та ефективності функціональних сфер діяльності).

Суб'єктний аспект виділяє організаційні та стратегічні здатності підприємства для створення стану захищеності та виокремлює таку характеристику як компетентність підприємства. Інструментальний аспект розглядає економічну безпеку як функцію управління підприємством й тому зосереджує увагу на методах, моделях, способах та заходах щодо забезпечення захисту його діяльності. З огляду на принцип керованості економічної безпеки, теоретичною базою її дослідження та управління виступає системний підхід для інтеграції в систему управління функціонуванням та розвитком підприємства, а суб'єктний та інструментальний аспекти відповідають принципам стратегічного управління такими процесами.

Типові протиріччя, що виникають в діяльності підприємств

Тип протиріч	Пояснення протиріч, щодо їх розв'язання
Цілі – інтереси	Визначаються неузгодженістю між: цілями підприємства; цілями підприємства та інтересами суб'єктів управління. Вирішуються: принципами раціональності – оцінюванням та вибором пріоритетів; через дотримання принципу рефлексії при розробленні стратегічних рішень; врахування інтересів груп, що впливають на прийняття рішень через ведення переговорів та досягнення консенсусу
Цілі – обмеження зовнішнього середовища	Політика підприємства не відповідає значенням обмежень зовнішнього середовища. Вирішення - необхідність дотримання принципу проведення стратегічного моніторингу та розробки превентивних заходів в реалізації стратегічних намірів підприємства.
Цілі – організаційні можливості	Характеризується співвідношенням між задачами та організаційними можливостями та визначається ступенем конфліктності між безліччю функцій і ступенем адаптивності організації. Якщо функції конфліктують, то ступінь такої конфліктності варіюється від необхідності організації або її відділу виконувати тільки одну головну функцію до необхідності виконання безлічі дрібних, несумісних, але невідкладних функцій. Чим більша кількість різних структур (відділів) необхідна для виконання організаційних функцій, тим вищий ступінь конфліктності між ними. Розробка організаційної адаптивності повинна відповідати стратегії підприємства, передбачати розподіл прав на прийняття рішень в організації та відповідності за виконання задач. Вирішується через дотримання принципів екіфінальності та самоорганізації
Цілі – матеріальні ресурси	Наявність ресурсів на підприємстві не відповідає цілям підприємства. Вирішуються через необхідність дії принципу мінімального резервування ресурсів для забезпечення безперервності та гнучкості процесів діяльності підприємства.
Оновлення – стабільно ефективне функціонування	Необхідність оновлення для швидкої реалізації змін, як того вимагає ринок, пов'язана з загрозами втрати фінансово-економічної стійкості. Стабільність необхідна для внутрішньої згуртованості та запобігання саморуйнуванню і хаосу. Вирішується через реалізацію принципів: співвідношення (балансу) між процесами оновлення та збереження ефективності та фінансово-економічної стійкості.
Швидкість та складність змін – компетентність осіб, що приймають рішення та обмеженість часу в прийнятті рішень	Наростання темпів змін у зовнішньому середовищі або організаційної складності внутрішнього середовища визиває необхідність домінування над обставинами через використання інноваційних засобів управління. Але несвоечасність розпізнавання проблеми або обмеженість існуючих методів організації та управління, потенціалу управління не дозволяють впливати на обставини. Вирішується через необхідність дотримання принципу проведення стратегічного моніторингу та розробки превентивних заходів в реалізації стратегічних рішень.
Достатність та достовірність інформації – спроможність осіб, що приймають рішення переробляти інформацію	З одного боку, обмежена спроможність осіб, що приймають рішення переробляти інформацію, а з іншого – інформація не може бути повністю достатньою та достовірною. Вирішується через використання принципу обмеженої раціональності щодо прийняття стратегічних рішень

Таким чином, автор вважає, що сутність та зміст поняття «економічна безпека підприємства» повинні не тільки враховувати сукупність поглядів, способів розуміння та тлумачення, а й формувати основну ідею та завдання забезпечення економічної безпеки функціонування та розвитку підприємства, що відбиваються у результатах його діяльності через вирішення протиріч, передбачення та оцінку загроз, формування стану захищеності та якісні зміни. За таким положенням, з метою синтезу виділених уявлень про економічну безпеку підприємства та їх розкриття, автором сформовано та представлено конфігурацію економічної безпеки підприємства – «інтереси», «фінансово-економічна стійкість», «ефективна функціональність» «організаційна адаптивність», «стратегічна компетентність».

Проведений в дисертації аналіз існуючого інструментарію оцінювання економічної безпеки дав можливість виділити такі напрями його застосування в системі управління підприємства: методи прогнозування можливих загроз та моделювання їх наслідків; методи ідентифікації та оцінювання небезпечних зон фінансово-економічного стану підприємства. З позицій наявних теоретичних здобутків необхідно зауважити, що для обох напрямів загальними є обмеженість кількісного аналізу, оперування якісними, недостатньо конкретизованими параметрами, суб'єктивізм при оціночних процедурах, встановлені шкали оцінок та ін. Подальший розвиток розроблення аналітичного інструментарію оцінювання економічної безпеки повинен відбуватися як через побудову досконаліших показників-індикаторів для кількісного оцінювання достатності рівня економічної безпеки підприємства та їх застосування в системі стратегічного управління підприємством. Вирішення зазначеного завдання неможливе без врахування особливостей розвитку та функціонування підприємств машинобудівної галузі.

У другому розділі – **«Аналіз економічної безпеки машинобудівних підприємств»** – виявлено зовнішні чинники загроз економічній безпеці машинобудівних підприємств; сформовано методичне забезпечення аналізу економічної безпеки підприємств та проведено аналіз стану їх економічної безпеки.

Найбільш значними викликами, що створюють небезпечний стан для розвитку машинобудівних підприємств є: зростання державного боргу; погіршення умов розвитку кластерної кооперації між виробництвом та науково-дослідною сферою; погіршення готовності делегувати повноваження у корпоративному правлінні; повільні темпи процесів розроблення законодавства щодо створення умов, гарантій та стимулів розвитку підприємництва, залучення зовнішніх інвестицій, підтримки малого та середнього бізнесу, конкурентоспроможних підприємств, інноваційної діяльності; стійка тенденція до зростання складності виробництва, умов постачань та необхідності чіткого дотримання вимог замовників; інформатизація та комп'ютеризація виробництва та необхідність забезпечення ІТ-кадрами, технологіями та засобами обчислювальної техніки; зростання вимог до мінімізації термінів виведення виробів на ринки та змін поколінь техніки; політика скорочення витрат на підвищення кваліфікації персоналу машинобудівних підприємств в умовах посткризового відновлення; низька якість шкіл професійного менеджменту.

Методичне забезпечення аналізу економічної безпеки підприємств включає послідовність етапів і процедур – збору, обробки, упорядкування даних, визначення

показників та їх порогових значень, вибору методів аналізу, інтерпретації та подання результатів (рис. 2).

Рис. 2. Методичне забезпечення аналізу економічної безпеки підприємств

Комплекс показників для аналізу стану економічної безпеки машинобудівних підприємств Харківського регіону за 2007-2011 р.р. було сформовано за ознакою стану складових економічної безпеки підприємства - фінансово-економічної стійкості, ефективності діяльності, виробничої сфери, управління персоналом, інвестиційно-інноваційної діяльності. Достатній рівень економічної безпеки підприємства відповідає умові, що всі її показники знаходяться в межах допустимих порогових значень, недотримання яких порушує нормальний хід процесів виробництва та реалізації продукції, відтворення потенціалу й зумовлює формування негативних тенденцій у результатах діяльності підприємства.

За допомогою методу кластерного аналізу виділено групи підприємств, які охарактеризовано за ознакою змін у стані економічної безпеки на рівні її складових. Відповідно динаміки зазначених показників стан економічної безпеки першої групи підприємств визначається певною сталістю у її небезпечній (ПАТ «Автрамат», ПАТ

«Електромашина», ПАТ «ХАРП», ПАТ «Турбоатом», ТОВ «ХЗ ПТУ») або критичній зонах (ПАТ «ХВЗ ім. Петровського», ДП «Електроважмаш»). На підприємствах другого кластеру простежується стійка тенденція падіння показників стану економічної безпеки: з задовільної до небезпечної зони (ВАТ «Завод ім. Фрунзе», АТ «ХЗЕМВ») або з небезпечної до критичної зони (ПрАТ «ЛКМЗ», ПрАТ «ХЗШП», ПАТ «РОСС», ПАТ «ХДЗТО»). Аналізу підлягали й підприємства 3-го (ЗАТ НВП «Турбоенергосервіс», основним видом діяльності якого є науково-виробнича продукція для ПАТ «Турбоатом») та 4-го (КП БМЗ «Червоний промінь» знаходилось в процесі підготовки до ліквідації) кластерів.

В дисертації доведено, що для проведення більш детального аналізу – порівняти стан економічної безпеки підприємств, виділити його особливості, оцінити баланс між складовими економічної безпеки кожного підприємства, – необхідно використовувати показники за об'єктивною та універсальною мірою оцінки. Для реалізації даного завдання було використано метод побудови узагальнюючого показника якості, який складався з процедур: побудови шкали перетворення значень показників економічної безпеки; визначення основних точок фазових змін значень показників (за їх пороговими значеннями); вибору функції перетворення та форми згортки показників.

Перевагою використання даного методу є те, що вимірювання рівня досягнень значень показників здійснювалося згідно із закономірностями змін ознак стану економічної безпеки досліджуваних підприємств за мультиплікативною формою узагальнюючої функції. Реперні або фазові точки зміни величин встановлювалися з врахуванням результатів статистичного обстеження машинобудівних підприємств Харківського регіону й за нормативними значеннями показників загальноприйнятих методик визначення фінансово-економічної стійкості підприємств та методики розрахунку рівня економічної безпеки України. Узагальнюючий показник (Y) вимірювання економічної безпеки підприємства обчислювався як середнє

геометричне окремих функцій перетворення ознак за формулою
$$Y = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n y_i}.$$

Обчислення виконувались за допомогою електронних таблиць у редакторі Microsoft Excel завдяки розробці відповідних макросів, що реалізують алгоритм розрахунку узагальнюючого показника якості.

Розроблене методичне забезпечення аналізу стану економічної безпеки підприємств є базою для формування інструментарію управління нею.

У третьому розділі – **«Методичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства»** – проведено моніторинг стану економічної безпеки машинобудівних підприємств, розроблено методичний підхід до оцінки рівня економічної безпеки процесів розвитку підприємства, обґрунтовано напрями удосконалення інструментарію управління економічною безпекою підприємства.

Моніторинг, як процес систематичного пошуку, збору та обробки інформації щодо стану економічної безпеки передбачає її оцінювання за найважливішими проявами. За результатами проведеного моніторингу стану складових економічної безпеки за узагальнюючими показниками визначено, що для підприємств першого

кластеру (рис.3) характерним є найвищий рівень безпеки у виробничій сфері та управлінні персоналом.

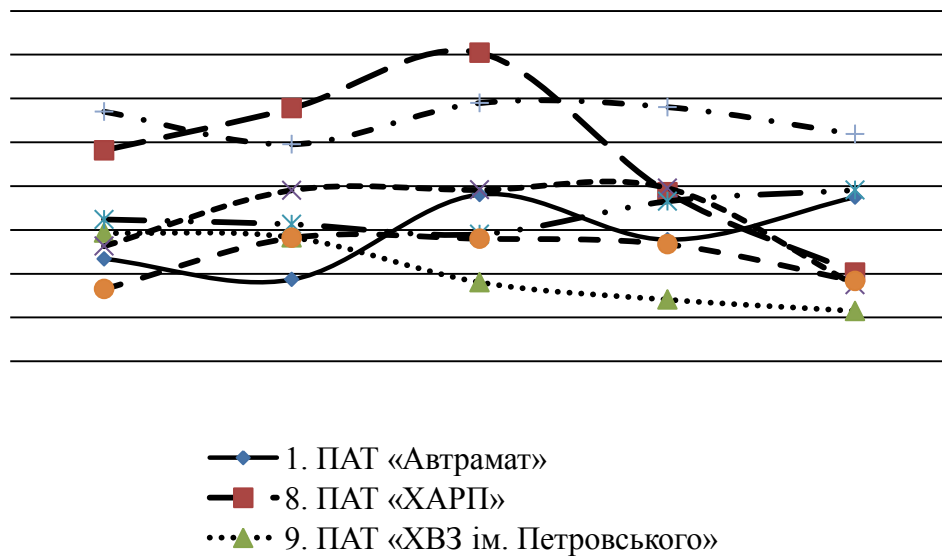

Рис. 3 Динаміка узагальнюючих показників стану економічної безпеки підприємств 1-го кластеру

Такий стан обумовлений мінімізацією витрат на виробництво продукції, зниженням постійних витрат й забезпеченням темпів зростання обсягів реалізації продукції, продуктивності праці, впровадження нових технологій, зниження тривалості обороту основних фондів, зростання фондоозброєності праці та фондовіддачі, підвищення реальної вартості майна. Найвищі рівні економічної безпеки мають ПАТ «Турбоатом», ПАТ «ХАРП» та ТОВ «ХЗ ПТУ». Виявлена тенденція до зростання узагальнюючого показника економічної безпеки (ПАТ «Турбоатом», ТОВ «ХЗ ПТУ») та збалансованість його структури свідчать про ефективне управління економічною безпекою процесів їх розвитку.

Динаміка змін узагальнюючого показника стану економічної безпеки підприємств другого кластеру характеризується певною стійкістю, зокрема для ВАТ «Завод ім. Фрунзе» – найвищим рівнем (рис.4).

За результатами аналізу структури узагальнюючого показника визначено, що стан економічної безпеки підприємств другого кластеру залежить від стану виробничої сфери та управління ефективністю діяльності. Тому зроблено висновок, що економічна безпека підприємств другого кластеру є результатом раціонального управління майном та виробничою сферою діяльності. За результатами проведеного моніторингу стану економічної безпеки машинобудівних підприємств зроблено висновок, що більша частина з досліджуваних підприємств забезпечують, перш за все, економічну безпеку процесів виробництва в короткостроковому періоді, що характеризує такі управлінські заходи як термінові та локальні.

В дисертації доведено, що створення методичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства повинно базуватися на єдиному універсальному засобі, що представляє синтезоване знання про економічну безпеку

процесів функціонування та розвитку підприємства й передбачає його використання в стратегічному та поточному управлінні його діяльністю. Таким засобом виступає сформована структурна модель економічної безпеки – її конфігурація, що складають «інтереси», «фінансово-економічна стійкість», «організаційна адаптивність», «ефективна функціональність» та «стратегічна компетентність». Представлене обґрунтування є основною ідеєю розробленого методичного підходу до управління економічною безпекою підприємства.

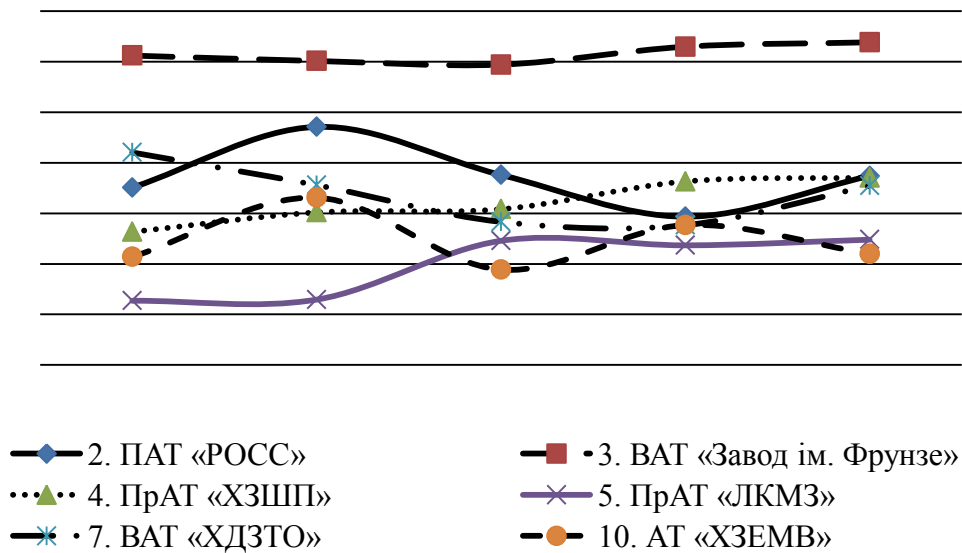
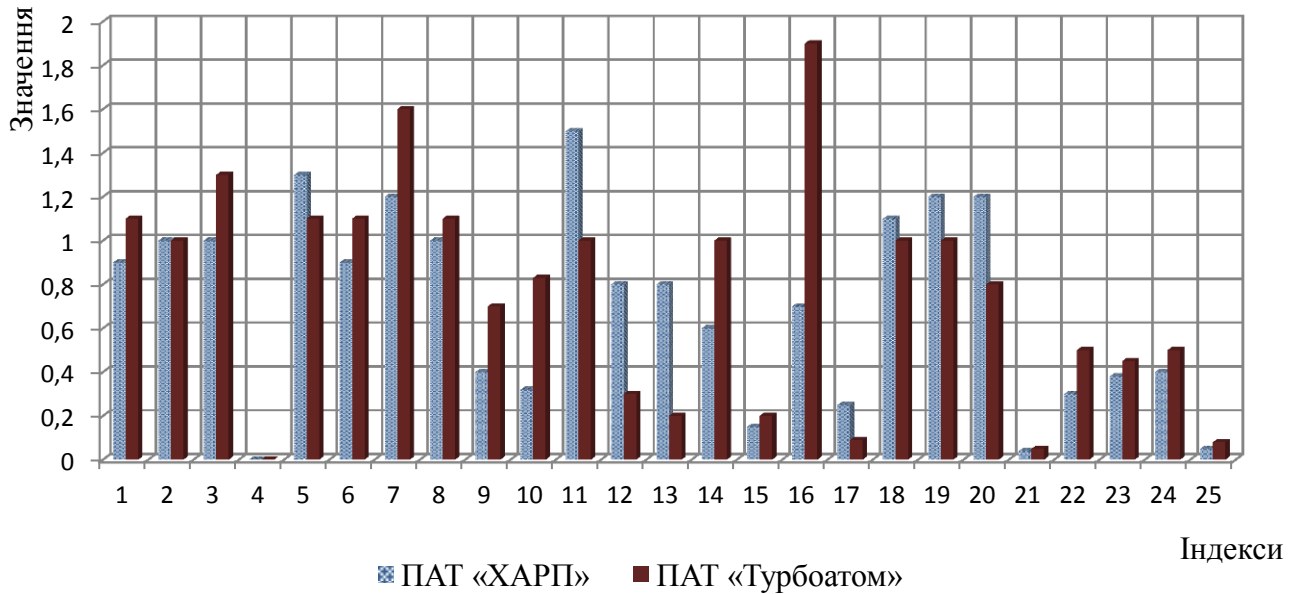

Рис. 4. Динаміка узагальнюючих показників стану економічної безпеки підприємств 2-го кластеру

З метою удосконалення інструментарію управління економічною безпекою, відповідно визначеній конфігурації економічної безпеки підприємства, автором розроблено методичний підхід до оцінки економічної безпеки процесів розвитку підприємства за показниками-індексами, що характеризують об'єкти загроз – конфліктність інтересів, втрата фінансово-економічної стійкості, недостатня адаптивність організаційної структури, критичний стан функціональних сфер діяльності, відсутність або недостатність стратегічної компетентності (рис.5).

Аналіз результатів оцінювання економічної безпеки на підприємствах ПАТ «ХАРП» та ПАТ «Турбоатом» показав абсолютну перевагу ПАТ «Турбоатом» за показниками фінансово-економічної стійкості та стратегічної компетентності підприємства. Економічна безпека ПАТ «ХАРП» забезпечується переважно за рахунок інтеграційних процесів, співробітництва та партнерства, що позитивно відображається на його організаційній адаптивності та гнучкості. Для обох підприємств певний ступінь загроз створюють: недостатня інноваційна активність (індекс оновлення асортименту) та активність у сфері співробітництва з конкурентами; не значний обсяг витрат на використання запропонованого ринком інтелектуального капіталу в області менеджменту (індекси витрат на аутсорсінг та бенчмаркінг), не розвинута та формально діюча система навчання управлінського персоналу.

ПОКАЗНИКИ – ІНДЕКСИ за конфігурацією економічної безпеки:

- 1) обміну передовим досвідом між партнерами
- 2) активності у сфері співробітництвами з ВНЗ
- 3) державної підтримки
- 4) активності у сфері співробітництвами з конкурентами
- 5) активності у сфері співробітництвами з клієнтами
- 6) абсолютної ліквідності
- 7) поточної ліквідності
- 8) швидкої ліквідності
- 9) забезпечення власними засобами
- 10) автономії
- 11) придбання організаційного досвіду
- 12) інтеграції
- 13) розвитку диверсифікації виробництва
- 14) спеціалізації
- 15) витрат на аутсорсинг
- 16) інноваційного розвитку
- 17) оновлення асортименту
- 18) скорочення тривалості проектних розробок
- 19) зростання власної інноваційної бази
- 20) інвестиційного розвитку
- 21) навчання управлінського персоналу
- 22) стандартизації управління
- 23) рентабельності витрат на розвиток управлінських знань
- 24) формалізації управлінських знань
- 25) витрат на бенчмаркінг

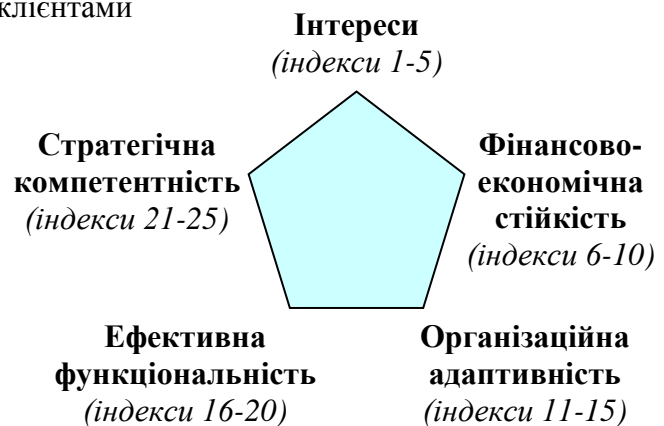

Рис. 5. Оцінювання економічної безпеки процесів розвитку підприємства відповідно до її конфігурації

Спираючись на результати оцінювання, а також виходячи з положення про те, що система управління економічною безпекою повинна бути інтегрована у процеси функціонування та розвитку підприємства, було запропоновано інструментарій

управління економічною безпекою підприємства, що відповідає визначеній конфігурації та представляє комплекс заходів: створення системи узгодження інтересів підприємства; діагностику фінансово-економічної стійкості підприємства; розробку профілю захисту реалізації стратегічних планів розвитку; розробку процедур технологічного контролю та моніторингу підприємства; формування політики інформаційної та кадрової безпеки підприємства.

В дисертації представлено, що система узгодження інтересів підприємства формується з врахуванням дії та впливу інститутів держави, партнерів, конкурентів, постачальників, інвесторів, клієнтів. Наявністю граничних можливостей організаційної адаптації обумовлені заходи з технічного переозброєння й реконструкції підприємства, відновлення або підвищення рівня кваліфікації його персоналу, зміни стратегічного набору зон господарювання, філософії бізнесу й вибору відповідної організаційної структури управління. Високий технічний рівень продукції забезпечується за рахунок більш ретельного контролю за якістю виробленої продукції; впровадження ефективної системи технологічного моніторингу; забезпечення технічного обслуговування і своєчасного ремонту устаткування; аналізу і впровадження світових стандартів якості продукції. Організаційну підтримку економічній безпеці процесів функціонування та розвитку підприємства створюють не тільки професіонали служби безпеки, а також планово-економічні служби підприємства та зовнішні структури, діяльність яких пов'язана з наданням правоохоронних, юридичних, інформаційних, консультаційних, науково-дослідних та інших видів послуг. В дисертації представлено форми та способи організаційної підтримки, вибір яких залежить від цілей функціонування та розвитку підприємства.

Результати апробації підтвердили практичне значення розробленого методичного підходу до оцінки економічної безпеки процесів розвитку підприємства в діяльності ПАТ «ХАРП» та ТОВ «ХЗ ПТУ» й дозволили обґрунтувати комплекс заходів для їх реалізації за напрямками – створення системи узгодження інтересів підприємства; діагностики фінансово-економічної стійкості підприємства; розробки профілю захисту реалізації стратегічних планів розвитку; розробки процедур технологічного контролю та моніторингу підприємства; формування політики інформаційної та кадрової безпеки підприємства. Цілеспрямованість та вибірковість заходів сприяє зниженню ступеня невизначеності та підвищенню імовірності своєчасного та якісного їх виконання.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе науково-практичне завдання щодо подальшого розвитку теоретичних положень та методичного забезпечення з управління економічною безпекою машинобудівних підприємств.

Основні висновки теоретичного та прикладного характеру, результати, що одержані в ході проведених досліджень, полягають у такому.

1. Наявність багатьох підходів до управління економічною безпекою підприємства, систематизація їх положень дозволили розвинути понятійний апарат за рахунок визначення її сутності в аспекті управління процесами функціонування

та розвитку підприємства та змісту, що включає такі поняття як «протиріччя», «стан», «зміна», «загроза». В дисертації доведено, що сутність та зміст поняття «економічна безпека підприємства» повинні не тільки враховувати сукупність поглядів, способів розуміння та тлумачення, а й формувати основну ідею та завдання забезпечення економічної безпеки функціонування та розвитку підприємства, що відбиваються у результатах його діяльності через вирішення протиріч, передбачення та оцінку загроз, формування стану захищеності та якісні зміни.

2. Аналіз теоретичних підходів, щодо визначення сутності та змісту поняття «управління економічною безпекою» виявив його багатоаспектність, що проявляється в об'єктному, суб'єктному та інструментальному аспектах. Об'єктний аспект економічної безпеки фокусує увагу на вивченні об'єктів системи, що є найважливішими для неї з точки зору її життєдіяльності та безперервного функціонування й тому потребують певного захисту. До таких об'єктів відносяться – інтереси, ресурси та процеси їх використання, що відповідає ресурсному та інституціональному підходам. З огляду на принцип керованості економічної безпеки теоретичною базою її дослідження та управління виступає системний підхід для інтеграції в систему управління функціонуванням та розвитком підприємства, а суб'єктний та інструментальний аспекти – принципам стратегічного управління такими процесами.

3. За результатами аналізу зовнішнього середовища машинобудівних підприємств виявлено зовнішні чинники загроз, що створюють небезпечний стан для їх розвитку: зростання державного боргу; погіршення умов розвитку кластерної кооперації між виробництвом та науково-дослідною сферою; погіршення готовності делегувати повноваження у корпоративному правлінні; повільні темпи процесів розроблення законодавства щодо створення умов, гарантій та стимулів розвитку підприємництва, залучення зовнішніх інвестицій, підтримки малого та середнього бізнесу, конкурентоспроможних підприємств, інноваційної діяльності; стійка тенденція до зростання інформатизації та комп'ютеризації виробництва та необхідності забезпечення ІТ-кадрами, технологіями та засобами обчислювальної техніки; зростання вимог до мінімізації термінів виведення виробів на ринки та змін поколінь техніки.

4. Автором сформовано методичне забезпечення аналізу економічної безпеки підприємства, що включає етапи та послідовність процедур формування комплексу показників та визначення їх порогових значень за складовими економічної безпеки підприємства, вибір методу розрахунку узагальнюючих показників, інтерпретацію результатів та їх використання в системі управління підприємством. В результаті проведено аналізу стану економічної безпеки 15 машинобудівних підприємств Харківського регіону виділено групи підприємств за ознакою змін у стані економічної безпеки на рівні її складових. Відповідно динаміки зазначених показників стан економічної безпеки першої групи підприємств визначається певною сталістю у її небезпечній (ПАТ «Автрамат», ПАТ «Електромашина», ПАТ «ХАРП», ПАТ «Турбоатом», ТОВ «ХЗ ПТУ») або критичній зонах (ПАТ «ХВЗ ім. Петровського», ДП «Електроважмаш»). На підприємствах другого кластеру простежується стійка тенденція падіння показників стану економічної безпеки: з

задовільної до небезпечної зони (ВАТ «Завод ім. Фрунзе», АТ «ХЗЕМВ») або з небезпечної до критичної зони (ПрАТ «ЛКМЗ», ПрАТ «ХЗШП», ПАТ «РОСС», ПАТ «ХДЗТО»).

5. За результатами моніторингу стану складових економічної безпеки за узагальнюючими показниками визначено, що для підприємств першого кластеру характерним є найвищий рівень безпеки у виробничій сфері та управлінні персоналом. Найвищі рівні економічної безпеки мають ПАТ «Турбоатом», ПАТ «ХАРП» та ТОВ «ХЗ ПТУ» – підтверджується тенденцією зростання узагальнюючого показника економічної безпеки та збалансованість його структури. Динаміка змін узагальнюючого показника стану економічної безпеки підприємств другого кластеру характеризується певною стійкістю, зокрема для ВАТ «Завод ім. Фрунзе» - її найвищим рівнем. За результатами аналізу структури узагальнюючого показника визначено, що стан економічної безпеки підприємств другого кластеру залежить від стану виробничої сфери, який є найвищим серед інших складових, та управління ефективністю діяльності. Однак більша частина з досліджуваних підприємств забезпечують економічну безпеку процесів виробництва в короткостроковому періоді, що характеризує їх управлінські заходи як термінові та локальні.

6. В дисертації представлено методичний підхід до оцінки економічної безпеки процесів розвитку підприємства за показниками-індексами, що характеризують об'єкти загроз – конфліктність інтересів, втрата фінансово-економічної стійкості, недостатня адаптивність організаційної структури, критичний стан функціональних сфер діяльності, відсутність або недостатня стратегічна компетентність. Результати оцінювання економічної безпеки підприємства дозволяють визначити та розробити пріоритетні заходи для забезпечення економічної безпеки процесів розвитку підприємства.

7. Спираючись на результати оцінювання, а також виходячи з положення про те, що система управління економічною безпекою повинна бути інтегрована у процеси функціонування та розвитку підприємства, розроблено методичний підхід до управління економічною безпекою підприємства та інструментарій управління, напрями формування якого відповідають стратегічним цілям підприємства та визначеній конфігурації економічної безпеки підприємства – «інтереси», «фінансово-економічна стійкість», «ефективна функціональність» «організаційна адаптивність», «стратегічна компетентність». Такими заходами є: створення системи узгодження інтересів підприємства; діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства; розробка профілю захисту реалізації стратегічних планів розвитку; розробка процедур технологічного контролю та моніторингу підприємства; формування політики інформаційної та кадрової безпеки підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Отенко І. П. Аналітичний інструментарій управління економічною безпекою підприємства / І. П. Отенко, О. Ф. Ярошенко // Вісник Хмельницького

національного університету. Серія : Економічні науки. – Хмельницький : ХНУ. – 2009. – № 4, Т.2. – С. 38–41.

2. Отенко І. П. Теоретичні засади економічної безпеки підприємства / І. П. Отенко, О. Ф. Ярошенко // *Культура народів Причорномор'я*. – 2010. – № 196. – С. 165–168.

3. Іващенко Г. А. Ідентифікація дефініції «економічна безпека підприємства» / Г. А. Іващенко, О. Ф. Ярошенко // *Бизнес-Информ*. – 2011. – № 9 (404). – С. 129–131.

4. Ярошенко О. Ф. Забезпечення техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства / О. Ф. Ярошенко // *Бизнес-Информ*. – 2011. – № 11. – С. 146–149.

5. Ярошенко О. Ф. Визначення рівня економічної безпеки підприємства / О. Ф. Ярошенко // *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. Серія : Економіка і менеджмент. – Черкаси : СУЕМ, 2011. – №2 (10). – С. 102–109.

6. Ярошенко О. Ф. Фактори загроз економічної безпеки в системі корпоративного управління / О. Ф. Ярошенко // *Культура народів Причорномор'я*. – 2011. – № 215 – С. 148–150.

7. Ярошенко О. Ф. Корпоративні конфлікти як загроза економічній безпеці підприємства / О. Ф. Ярошенко // *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. – Черкаси : ЧДТУ, 2011. – Випуск 28, Ч. III. – С. 113–116.

8. Даниленко С. В. Аналіз загроз виникнення конфліктів в системі корпоративних відносин підприємства / С. В. Даниленко, О. Ф. Ярошенко // *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. – 2012. № 11(182), Ч.1. – С. 575–578.

9. Чечетова-Терашвілі Т. М. Аналіз стану економічної безпеки машинобудівних підприємств / Т. М. Чечетова-Терашвілі, О. Ф. Ярошенко // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. – 2012. – № 38. – С. 133–137.

Публікації за матеріалами конференцій

10. Ярошенко А. Ф. Объективные предпосылки формирования экономической безопасности предприятия / А. Ф. Ярошенко // *Матеріали V науково-практичної конференції «Фінансово-економічні проблеми розвитку регіонів України»*(Дніпропетровськ, 26 жовтня, 2004 р.). – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – Т. 1. – С. 230–232.

11. Ярошенко А. Ф. Направления оценки экономической безопасности предприятия / А. Ф. Ярошенко // *Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Регіональні аспекти економічного розвитку у перехідний період»* (Кременчук, 25-26 березня 2005 р.). – Кременчук, 2005. – С. 12–13.

12. Отенко І. П. Содержание и виды экономической безопасности предприятия / И. П. Отенко, А. Ф. Ярошенко // *Праці шостої міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Управління розвитком*

соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання». – Донецьк, 2005. – Ч. 2. – С. 331–333.

13. Денисюк О. В. Економічна безпека в системі стратегічного управління підприємством / О. В. Денисюк, О. Ф. Ярошенко // Міжнар. наук.-практ. конф. «Господарський механізм: сутність, структура, подальше вдосконалення на сучасному етапі» (Полтава, 18-19 квітня 2008 р.) : тези доп. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 51–52.

14. Ярошенко О. Ф. Інституціональні основи управління економічною безпекою підприємства / О. Ф. Ярошенко // Матеріали за 7-а міжнародна научна практична конференція «Бъдешето въпроси от СВЕТА на науката – 2011» (Софія, 17-25 декември, 2011 р.). – Икономики. – Софія : «Бял ГРАД- БГ» ООД, 2011. – Т. 9. – С. 49–51.

15. Ярошенко О. Ф. Формування системи економічної безпеки підприємства / О. Ф. Ярошенко // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні погляди розвитку економіки: новації, проекти, гіпотези» (Дніпропетровськ, 30-31 березня 2012 р.). – Дніпропетровськ : НО «Перспектива», 2012. – С. 106–109.

АНОТАЦІЯ

Ярошенко О.Ф. Управління економічною безпекою підприємства. – На правах рукописи.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківський національний економічний університет, Харків, 2013.

У дисертаційній роботі розглянуто теоретичні положення та розроблено практичні пропозиції щодо управління економічною безпекою підприємства (на прикладі машинобудівних підприємств).

Уточнено поняття «економічна безпека підприємства» за рахунок визначення її сутності в аспекті управління процесами функціонування та розвитку підприємства та змісту, що включає такі поняття як «протиріччя», «стан», «зміна», «загроза». Розроблено методичне забезпечення аналізу економічної безпеки підприємства, що включає етапи та послідовність процедур формування комплексу показників та визначення їх порогових значень за складовими економічної безпеки підприємства, вибір методу розрахунку узагальнюючих показників, інтерпретацію результатів та їх використання в системі управління підприємством. Запропоновано методичний підхід до управління економічною безпекою, який завдяки виділенню типових протиріч, що виникають в діяльності підприємства, та сформованій конфігурації економічної безпеки підприємства – «інтереси», «фінансово-економічна стійкість», «ефективна функціональність» «організаційна адаптивність», «стратегічна компетентність», дозволяє визначити та обґрунтувати напрями удосконалення інструментарію управління нею.

Представлено методичний підхід до оцінки економічної безпеки процесів розвитку підприємства, що полягає в обґрунтуванні та оцінюванні за показниками-

індексами для визначення об'єктів загроз.

Удосконалено інструментарій управління економічною безпекою підприємства, який відповідає цілям та стану захищеності через: створення системи узгодження інтересів підприємства; діагностику фінансово-економічної стійкості підприємства; розробку профілю захисту реалізації стратегічних планів розвитку; розробку процедур технологічного контролю та моніторингу підприємства; формування політики інформаційної та кадрової безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, конфігурація, аналіз, оцінка, моніторинг, узгодженість інтересів, фінансово-економічна стійкість, ефективна функціональність, організаційна адаптивність, стратегічна компетентність.

АННОТАЦІЯ

Ярошенко А.Ф. Управление экономической безопасностью предприятия. – На правах рукописи.

Диссертация на получение научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Харьковский национальный экономический университет, Харьков, 2013.

В диссертации рассмотрены теоретические положения и разработаны практические рекомендации по управлению экономической безопасностью предприятия.

Сформирован понятийный аппарат и уточнено понятие «экономическая безопасность предприятия» на основе определения ее сущности в аспекте управления процессами функционирования и развития предприятия и содержания через определение взаимосвязи и соотносительности таких понятий как «противоречия», «состояние», «изменение», «угроза». Представленная многоаспектность понятия «управление экономической безопасностью» обусловила вывод, что методологической базой управления экономической безопасностью предприятия выступают ресурсный, институциональный, поведенческий, системный подходы, а также принципы стратегического управления предприятием. Обосновано, что с позиций основных положений данных теоретических подходов, методическое обеспечение управления и оценки экономической безопасности предприятия должно отвечать ее конфигурации – «интересы», «финансово-экономическая устойчивость», «организационная адаптивность», «эффективная функциональность», «стратегическая компетентность». Представленное обоснование является основной идеей разработанного методического подхода к формированию инструментария управления экономической безопасностью предприятия, направления которого отвечают стратегическим целям предприятия и конфигурации экономической безопасности предприятия.

Особенностью предложенного инструментария управления экономической безопасностью предприятия является его направленность на обеспечение состояния защищенности через: создание системы согласования интересов предприятия;

диагностику финансово-экономической устойчивости предприятия; разработку профиля защиты реализации с стратегических планов; разработки процедур технологического контроля и мониторинга предприятия, формирования политики информационной и кадровой безопасности предприятия.

Разработано методическое обеспечение анализа экономической безопасности предприятия, которое включает этапы и последовательность процедур формирования комплекса показателей и определения их пороговых значений по составляющим экономической безопасности предприятия, выбор методов расчета обобщающих показателей, интерпретацию результатов и их использования в системе управления предприятием. Обоснованием пороговых значений показателей явились результаты статистического обследования машиностроительных предприятий Харьковского региона и нормативные значения показателей общепринятых методик оценки финансово-экономической устойчивости предприятия и методики расчета уровня экономической безопасности Украины.

Методический подход к оценке экономической безопасности процессов развития предприятия заключается в обосновании и оценивании по показателям-индексам для определения объектов угроз – конфликтности интересов, потери финансово-экономической устойчивости, недостаточной адаптивности организационной структуры, кризисному состоянию функциональных сфер деятельности, отсутствию или недостаточной стратегической компетентности. Оценивание экономической безопасности процессов развития ПАТ «ХАРП» и ПАТ «Турбоатом» позволило определить наиболее приоритетные мероприятия по предупреждению угроз.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, конфигурация, анализ, оценка, мониторинг, согласование интересов, финансово-экономическая устойчивость, эффективная функциональность, организационная адаптивность, стратегическая компетентность.

SUMMARY

YAROSHENKO O. F. Enterprise Economic Security Management - Manuscript.

Thesis for a scientific degree of the Candidate of Economics Sciences in speciality 08.00.04 «Economics and Enterprises Management» (by kinds of economic activity). – Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2013.

In the thesis theoretical principles and practical propositions on enterprise economic security management are considered (on the example of machine-building enterprises).

The concept of «enterprise economic security» is specified on the basis of defining its essence in terms of management of processes of enterprise activity and development and the content which includes the concepts of «contradiction», «state», «change», «risk». Methodical support of enterprise economic security analysis that includes the stages and sequence of procedures of suite of metrics forming and defining its triggering value according to the components of enterprise economic security elements, the choice of the method of calculation of resumptive indicators, interpretation of results and its usage in the

system of enterprise management, is developed. Methodical approach to forming of management tools of enterprise security which is considered as a definite plurality of the ways of activity, corresponds to purposes and appointed configuration of enterprise economic security - «interests», «financial and economic stability», «effective reliability and performance», «organizational adaptability », «strategic competence» is suggested. Methodical approach to evaluation of economic security of enterprise development processes that consists of proving and evaluation according to index criteria for defining the objects of risks is presented.

Key words: enterprise economic security, configuration, analysis, evaluation, monitoring, concurrency of interests, financial and economic stability, effective reliability and performance, organizational adaptability, strategic competence.

--
ЯРОШЕНКО ОЛЕКСІЙ ФЕДОРОВИЧ

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Спеціальність 08.00.04 — економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 17.05.2013 р. Формат 60x90/16.
Обсяг 0,9 ум.-др. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 103

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00№507350.
61003, м. Харків, пров. Соляниківський, 4.
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96, (057) 700-53-51, 714-34-26.